

Høringsnotat

Offisielle samiske og offisielt kvensk navn på
Kongeriket Norge

Innhold

1	Innledning	3
2	Bakgrunn.....	3
3	Gjeldende regler.....	4
3.1	Sameloven og minoritetsspråkpakten.....	4
3.2	Stedsnavnloven.....	4
3.3	Ny, helhetlig språklov.....	5
4	Dialog med Sametinget.....	5
4.1	Tilråding fra samisk stedsnavntjeneste.....	5
4.2	Sametingets forslag til retningslinjer for bruk av offisielle samiske navn på Kongeriket Norge.....	6
5	Dialog med kvenske organisasjoner og språkmiljøer	7
5.1	Innspill fra organisasjoner og kvenske språkmiljøer	7
5.2	Foreløpig tilråding fra Kvensk stedsnavntjeneste i Språkrådet	8
6	Forslag til retningslinjer for bruk av offisielle samiske og offisielt kvensk navn på Kongeriket Norge.....	8
6.1	Vurderinger knyttet til utforming av retningslinjer	8
6.2	Forslag til retningslinjer.....	9
7	Økonomiske og administrative konsekvenser	9

1 Innledning

Kommunal- og moderniseringsdepartementet sender med dette på høring et forslag om å fastsette offisielle samiske og offisielt kvensk navn på Kongeriket Norge.

Etter innspill fra samisk stedsnavntjeneste foreslår departementet navnene *Norga/ Norgga Gonagasriika* (nordsamisk), *Nöörje/ Nöörjen Gånkarijhke* (sørsamisk) og *Vuodna/ Vuona Gånågisriikka* (lulesamisk).

Etter innspill fra Kvensk stedsnavntjeneste, Kvensk institutt, Kvensk språkting og kvenske organisasjoner foreslår departementet *Norja* som det offisielle kvenske navnet på Norge. Departementet har fått to ulike forslag til oversettelse av ordet Kongeriket på kvensk, og ber høringsinstansene om å belyse fordeler og ulemper med alternativene *Norjan Kuningasvaltakunta* og *Norjan Kuningasriikki*.

En innføring av offisielle samiske navn og offisielt kvensk navn på Kongeriket Norge vil bekrefte og synliggjøre Norge som en mangfoldig, flerspråklig stat, og være med på å følge opp Norges forpliktelser etter Den europeiske pakten om regions- eller minoritetsspråk (minoritetsspråkpakten). Innføringen vil også muliggjøre skilting på samisk og eventuelt kvensk på riksgrenseskilt. Overordnet vil det være en bekreftelse på statens anerkjennelse av både samenes og kvenenes lange tilhørighet til landet.

Arbeidet følger opp regjeringens målrettede plan for kvensk språk, hvor et av tiltakene er å ta vare på og sikre bruken av kvenske stedsnavn. Videre inngår det som en del av oppfølgingen av NOU 2016:18 *Hjertespråket*, og Stortingets anmodningsvedtak 845, hvor Stortinget ber regjeringen om å ha en særlig oppmerksomhet rettet mot sørsamisk språk og sammenhengene mellom språk, kultur og næring, og komme tilbake til Stortinget på en egnet måte med konkrete forslag til oppfølging.

2 Bakgrunn

I dag finnes det ikke offisielle samiske navn eller offisielt kvensk navn på *Norge* eller *Kongeriket Norge*.

Mangelen på offisielle samiske og offisielt kvensk navn på Norge har blant annet ført til at Statens vegvesen ikke kan skilte på samisk langs riksgrensen. På grenseoverganger langs riksgrensen skal det etter skiltnormalen være skiltet med riksgrenseskilt. I Troms og Finnmark skal *Norge* også oppføres med samisk språkform etter bestemmelser i skiltnormalen, men ettersom navnene ikke fremgår som offisielt vedtatt i Sentralt stedsnavnregister (SSR), har dette ikke latt seg gjøre. I SSR finnes bare de offisielle nasjonsnavnene *Norge*, *Noreg* og *Norway*.

I 2017 reiste Sametinget navnesak for parallellnavn til Kongeriket Norge på nordsamisk, sørsamisk og lulesamisk på bakgrunn av en henvendelse fra Kartverket. I 2018 vedtok landsstyret til Norsk Målungdom en uttalelse om at regjeringen burde gi de samiske og kvenske navnene på Kongeriket Norge offisiell status. I januar 2019 anmodet Statens vegvesen Samferdselsdepartementet om å få fortløpende i fastsettelsen av offisielt samisk navn

på Norge, og i mai 2019 besluttet regjeringen å utrede offisielle samiske navn og offisielt kvensk navn på Norge. Det ble også besluttet at det skulle foreslås retningslinjer for offisiell bruk av navnene.

3 Gjeldende regler

3.1 Sameloven og minoritetsspråkpakten

Sameloven § 1-5 slår fast at samisk og norsk er likeverdige språk, og språkene er likestilte etter bestemmelser i sameloven kapittel 3. Med samisk menes her nordsamisk, sørsamisk og lulesamisk. Sameloven har ikke særskilte regler om bruk av samiske stedsnavn. Vedtakelse av nasjonsnavn på nordsamisk, lulesamisk og sørsamisk vil imidlertid samsvare med samelovens formål om "å legge forholdene til rette for at den samiske folkegruppe i Norge kan sikre og utvikle sitt språk (...)", jf. § 1-1. På samme måte er vedtakelse av nye samiske nasjonsnavn også i tråd med grunnlovsvernet som følger av § 108 som pålegger statens myndigheter "å legge forholdene til rette for at den samiske folkegruppe kan sikre og utvikle sitt språk, sin kultur og sitt samfunnsliv."

Norge har ratifisert Europarådets pakt for regions- eller minoritetsspråk (minoritetsspråkpakten), og har dermed påtatt seg et spesielt ansvar for å støtte tiltak som skal ta vare på, styrke og videreutvikle minoritetsspråkene. I Norge er blant annet nordsamisk, lulesamisk, sørsamisk og kvensk definert som minoritetsspråk som har beskyttelse etter minoritetsspråkpakten. Nordsamisk har det strengeste vernet og er beskyttet av minoritetsspråkpektens del II og III. Lulesamisk, sørsamisk og kvensk har beskyttelse etter minoritetsspråkpektens del II.

Minoritetsspråkpakten del II artikkel 7 nr. 1 bokstav a forplikter staten til å anerkjenne minoritetsspråk som et uttrykk for kulturell rikdom. Etter minoritetsspråkpakten del III artikkel 10 nr. 2 bokstav g forplikter staten seg til å tillate og/eller oppmuntre til bruk eller innføring av tradisjonelle og korrekte former av stedsnavn på minoritetsspråk.

Vedtakelse av offisielt nordsamisk, lulesamisk, sørsamisk og kvensk nasjonsnavn åpner for synliggjøring av navnene i det offentlige rom og stadfester navene som viktige, nasjonale kulturminner.

3.2 Stedsnavnloven

Kommunal- og moderniseringsdepartementet har i samråd med Kulturdepartementet vurdert om samiske og kvensk navn på Kongeriket Norge bør vedtas etter stedsnavnloven.

Kulturdepartementet forvalter stedsnavnloven. Formålet med stedsnavnloven er å ta vare på stedsnavn som språklige kulturminner, gi dem en skriftform som er praktisk, og som ikke skygger for meningsinnholdet i navnet, og medvirke til kjennskap til og aktiv bruk av navnene. Loven skal sikre hensynet til norske, samiske og kvenske stedsnavn i samsvar med nasjonalt lovverk og internasjonale avtaler og konvensjoner.

Etter stedsnavnloven § 7 er Kartverket vedtaksmyndighet for gårdsnavn, seternavn, naturnavn, navn på reinbeitedistrikt og navn på statlige anlegg. Kommunene vedtar navn på tettsteder, grender, kommunale gater, torg osv. innenfor kommunens grenser. De norske navnene *Norge* og *Noreg* er ikke behandlet etter reglene i stedsnavnloven. Departementene foreslår derfor at vedtaket om offisielle nasjonsnavn på samiske og kvensk språk heller ikke bør gjøres etter reglene i stedsnavnloven, men fastsettes av Stortinget.

Departementene mener likevel at stedsnavnloven har saksbehandlingsregler som er relevante å bruke for å komme fram til samiske og kvensk navn på Kongeriket Norge, og har kommet til at både regler om *valg av navn* og *regler om fastsetting* av skrivemåte bør gjøres etter prinsippene i stedsnavnloven. § 8 i stedsnavnloven sier for eksempel at navnevalget skal høres og at lokale organisasjoner med tilknytning til stedsnavnet er regnet som parter i saken. Det er viktig å understreke at et navnevalg oftest innebærer å videreføre et navn som allerede har både muntlig tradisjon på et sted og som det kan dokumenteres at har vært i offentlig bruk. Derfor er navnevalget avgrenset av bestemmelsene om navnevern i § 3, som hindrer at navn fra ett språk overtar for navn på et annet, og som sikrer at man ikke tar i bruk navn med tradisjon fra andre steder. I § 4 heter det at man ved fastsetting av skrivemåte skal ta utgangspunkt i gjeldende rettskrivingsprinsipper for samisk og kvensk. Av § 13 framgår det at Språkrådet er stedsnavntjeneste for norske og kvenske stedsnavn og at Sametinget er stedsnavntjeneste for samiske stedsnavn. Stedsnavntjenestene skal gi rettledning og tilrådning om skrivemåten av stedsnavn, navneskikk og navnsetting før vedtak. Tjenestene kan også uttale seg om bruk av stedsnavn.

3.3 Ny, helhetlig språklov

I Prop. 108 L *Lov om språk* (språklova) foreslår Kulturdepartementet å gi samiske språk status som urfolksspråk. Loven gir etter forslaget ingen nye rettigheter til samiske språkbrukere, men innlemmer samiske språk i et helhetlig fundament for en aktiv språksikringspolitikk. Etter forslag til formålsparagraf skal det offentlige bruke, utvikle og styrke samiske språk. Hver sektor har ansvar for å vurdere aktive tiltak som styrker samiske språk som samfunnsbærende. Videre er forslaget i Prop. 108 L *Lov om språk* (språklova) å formalisere statusen til kvensk språk som nasjonalt minoritetsspråk, i tråd med minoritetsspråkpakten. Etter formålsparagrafen foreslås det at offentlige organer skal verne og fremme kvensk språk.

4 Dialog med Sametinget

4.1 Tilrådning fra samisk stedsnavntjeneste

Samisk stedsnavntjeneste ved Sametinget har kommet med følgende tilrådning når det gjelder samiske navn på Kongeriket Norge, i brev av 6. juli 2020:

Nominativ:

Nordsamisk:

Norge: *Norga*

Kongeriket Norge: *Norgga Gonagasriika*

Lulesamisk:

Norge: *Vuodna*

Kongeriket Norge: *Vuona Gånågisriikka*

Sørsamisk:

Norge: *Nöörje*

Kongeriket Norge: *Nöörjen Gånkarijhke*

Genitiv:

Nordsamisk:

Norge: *Norgga*

Kongeriket Norge: *Norgga Gonagasriika*

Lulesamisk:

Norge: *Vuona*

Kongeriket Norge: *Vuona Gånågisriikka*

Sørsamisk:

Norge: *Nöörjen*

Kongeriket Norge: *Nöörjen Gånkarijhken*

4.2 Sametingets forslag til retningslinjer for bruk av offisielle samiske navn på Kongeriket Norge

Sametinget skriver i brev av 3. juli 2019 at de ønsker bruk av samiske navn på Norge på skilt ved grenseoverganger i samiske områder, på det samiske språket som gjelder for det aktuelle geografiske området, i tråd med stedsnavnlovens forskrift, § 4. Her inkluderer Sametinget flyplass- og havneterminaler. I tillegg mener Sametinget at samisk navn på Norge må finnes på pass og ID-kort, og at det må være mulighet til å velge ett av de samiske språkene. Videre har Sametinget spilt inn at navnene må brukes på frimerker, der det passer. Sametinget

mener det ikke er behov for å bruke de offisielle samiske nasjonsnavnene på norske ambassader eller konsulater eller på skilt i FN-sammenheng.

5 Dialog med kvenske organisasjoner og språkmiljøer

5.1 Innspill fra organisasjoner og kvenske språkmiljøer

Kommunal- og moderniseringsdepartementet ba i september 2019 Kvenlandsforbundet, Kvensk institutt, Kvensk språkting og Norske Kveners Forbund om innspill på offisielt kvensk navn på Kongeriket Norge, og på hvordan retningslinjer for bruk av navnet bør utformes. I forkant av dette hadde Kvensk stedsnavntjeneste i Språkrådet uttalt at det finnes tradisjon for bruk av to ulike navn på Norge på kvensk – *Norja* og *Ruija*, mens det fulle navnet på Kongeriket Norge kunne være både *Norjan Kuninkhaanriiki* og *Ruijan Kuninkhaanriiki*.

Alle som fikk denne henvendelsen mente at *Norja* er den riktige oversettelsen av *Norge*, men det er uenighet om hvordan ordet *Kongeriket* skal oversettes til kvensk. Norske Kveners Forbund mener at det bør oversettes *Norjan Kuningasvaltakunta*, mens Kvensk institutt og Kvensk språkting mener det bør være *Norjan Kuningasriikki*.

Kvensk språkting skriver i sin begrunnelse at det norske ordet *konge* oversettes på kvensk med ordet *kuningas*. For rike finnes det to ord på kvensk: *riikki* og *valtakunta*. Det siste har vært brukt mye i religiøs kontekst. *Riikki* derimot, har vært brukt i sammensatte ord, og refererer oftere til landområdet. Kvensk språktings anbefaling er derfor å bruke ordet *riikki* i sammensatt ord *kuningasriikki*.

Norske Kveners Forbund viser i sin begrunnelse for valg av *Kuningasvaltakunta*, at *riikki* har en for uformell og muntlig form, mens *valtakunta* er et begrep om stat/rike som brukes i gamle bibler, og er begrepet som Læstadius brukte i sine prekener. De viser også til at den norsk-kvenske forfatteren Alf Børsskog systematisk brukte begrepet *valtakunta* i omtalen av *riker*, i sine kvenske romaner og diktsamlinger.

Departementet har hatt et møte med Kvensk institutt og Språkrådet i denne saken. Departementet har også hatt et møte med Kvensk institutt, Norske Kveners Forbund, Kvenungdommen, Språkrådet og Kulturdepartementet for å forsøke å enes om valg av begrep. Aktørene holdt fast ved sine skriftlige innspill i saken. Kvenungdommen mente at begge alternativene for Kongeriket på kvensk vil fungere, men framhevet at det kan være en fordel å se de kvenske alternativene i sammenheng med de samiske ordene for Kongeriket. Kvenungdommen påpekte også at *riiki* trolig er mer gjenkjennelig blant kvenske språkbrukere. Norske Kveners Forbund mente at både *riiki* og *valtakunta* er godt kjente begreper blant kvenske språkbrukere. Kulturdepartementet pekte på prinsippene i stedsnavnloven, der bevaring av ord som språklige kulturminner kan tale for at *valtakunta* bør vedtas.

Ingen av aktørene Kommunal- og moderniseringsdepartementet har hatt møte med i denne saken mener at *kuningasriikki* eller *kuningasvaltakunta* er feil. Alle understreker at det viktigste er å få innført et offisielt nasjonsnavn, og at begge alternativer kan fungere.

5.2 Foreløpig tilråding fra Kvensk stedsnavntjeneste i Språkrådet

Etter å ha fått tilsendt begrunnelsene fra alle organisasjonene som har kommet med innspill, har Kvensk stedsnavntjeneste i Språkrådet følgende foreløpige tilråding til navn på Norge og Kongeriket Norge:

Norge (i nominativ): *Norja*

Norge (i genitiv): *Norjan*

Kongeriket Norge (i nominativ): *Norjan Kuningasvaltakunta*

Kongeriket Norge (i genitiv): *Norjan Kuningasvaltakunnan*

Kvensk stedsnavntjenestes foreløpige tilråding er altså i tråd med innspillet fra Norske Kveners Forbund, men ikke i tråd med innspillet fra Kvensk institutt og Kvensk språktung. Kommunal- og moderniseringsdepartementet velger derfor å høre to alternativer for kvensk oversettelse av Kongeriket Norge, og ber høringsinstansene om å begrunne hvilket alternativ som skal velges.

6 Forslag til retningslinjer for bruk av offisielle samiske og offisielt kvensk navn på Kongeriket Norge

6.1 Vurderinger knyttet til utforming av retningslinjer

Kommunal- og moderniseringsdepartementet har fått innspill til offisielle nasjonsnavn fra flere instanser, men har fått få forslag til hvordan retningslinjer for bruken av navnene bør utformes. Siden det ikke foreligger retningslinjer for bruken av *Noreg* eller *Norway* mener departementet det er mest hensiktsmessig å heller ikke detaljregulere når og hvordan samiske og kvensk navn på Kongeriket Norge skal brukes.

I arbeidet med å utrede offisielle samiske og kvensk navn på Kongeriket Norge har Kommunal- og moderniseringsdepartementet vært i kontakt med en rekke organer som vil kunne benytte seg av disse navnene. De ulike hensynene som må veies opp mot hverandre ved avgjørelsen av hvilke offisielle nasjonsnavn som skal brukes i hvilke tilfeller er såpass kompliserte at departementet foreslår mest mulig overordnede retningslinjer for bruken av navnene. For eksempel har Politidirektoratet i arbeidet med å innføre nye ID-kort og pass med ledetekst på bokmål, nynorsk, nordsamisk og engelsk, støtt på utfordringer knyttet til at retningslinjer for utforming av pass er internasjonale. I 2014 besluttet regjeringen at det nye nasjonale ID-kortet planlegges utstedt med ledetekst på disse fire språkene. I dette konkrete tilfellet besluttet regjeringen hvilke språk som skulle omfattes, men Politidirektoratet har også gitt tilbakemelding om at det ikke ville vært fysisk plass til å innlemme flere språk, og at det blant annet er internasjonale reguleringer og hensynet til sikkerhet i passene som setter

begrensninger på hvordan de kan utformes. Sametingets forslag om at enhver skal kunne velge hvilket samisk språk man kan få passet sitt utstedt på, vil ikke være i tråd med de sikkerhetsinstruksjoner som ligger til grunn for utstedelse av pass, hvor det overordnede hensynet til sikkerhet gjør at alle norske pass må være like.

Arbeidet til Statens kartverk (Kartverket) viser også viktigheten av å ikke detaljregulere når og hvordan de offisielle nasjonsnavnene skal tas i bruk. For eksempel er det slik at mange oversiktskart og sjøkart alltid bruker *Norway*, i tråd med standarder fastsatt av International Hydrographic Organization (IHO). Dette er av hensyn til sikkerhet, og for at kartene skal være enkle å bruke for alle som ferdes i havområdene, uavhengig av nasjon. Kartverket viser også til at i dagens kartdatabaser for norske landkart opptrer *Norge* kun på kart i liten målestokk, altså på kart som for eksempel viser Norden eller Europa. På disse kartene vil det være for liten plass til å vise mer enn ett navn på kongeriket.

Som eksemplene over viser, kan en streng regulering av bruken av offisielle nasjonsnavn kunne komme i konflikt med andre hensyn, som sikkerhet, teknisk mulighet, internasjonale standarder og reguleringer etc. Kommunal- og moderniseringsdepartementet foreslår derfor mest mulig overordnede retningslinjer for bruken av nye offisielle nasjonsnavn. På denne måten sikres et fleksibelt rammeverk for bruken av nye offisielle nasjonsnavn. Samtidig ivaretas hensynet til at et eller flere navn kan brukes når det er ønsket, teknisk mulig og hensiktsmessig. Departementet mener at beslutningen om når navnene skal brukes i størst mulig grad bør legges til det offentlige organet som tar navnet i bruk.

6.2 Forslag til retningslinjer

Retningslinjene gjelder for offentlige organer i utøvelsen av deres offentlige virksomhet.

Formålet med retningslinjene er å legge til rette for at Statens myndigheter kan ta i bruk offisielle samiske og kvensk navn på Norge og Kongeriket Norge. Offisiell bruk av samiske og kvensk nasjonsnavn vil bekrefte og synliggjøre Norge som en mangfoldig, flerspråklig stat.

Ved offisiell bruk av norsk navn på Norge og Kongeriket Norge skal Statens myndigheter, på eget initiativ, vurdere om et eller flere av de samiske navnene og/eller kvensk navn skal brukes.

Med samiske språk menes her nordsamisk, sørsamisk og lulesamisk.

Samiske eller kvensk navn på Norge eller Kongeriket Norge kan for eksempel brukes på kart, skilt, i register sammen med eventuelt norsk navn, eller lignende. Dette er verken en uttømmende eller forpliktende opplisting av eksempler.

7 Økonomiske og administrative konsekvenser

Kommunal- og moderniseringsdepartementet er ikke kjent med at det er noen vesentlige økonomiske og administrative kostnader ved å innføre offisielle samiske og offisielt kvensk navn på Kongeriket Norge, i seg selv. Eventuelle kostnader knytter seg til hvilke

retningslinjer som utformes og til hvorvidt etater, kommuner, fylkeskommuner og andre velger å oppdatere sine systemer, skilt, dokumenter etc. med offisielle nasjonsnavn, etter eget ønske eller for å oppfylle eksisterende regelverk.

Kartverket melder at det vil være utgifter i størrelsesorden 150 000 kroner knyttet til søkefunksjoner for riktig bruk av navn på ulike oversiktskart.

Statens vegvesen mener det kan bli aktuelt å endre riksgrenseskilt på grenseoverganger til Russland, Finland og Sverige. Statens vegvesen har kartlagt elleve grenseoverganger der de mener det kan være relevant å endre riksgrenseskilt til nordsamisk, sørsamisk eller kvensk. Dette gjelder i områder med samisk og/eller kvensk bosetting. Utgifter for skiltoppsettene vil være avhengig av antall bokstaver i navnene og lokale forhold. Statens vegvesen anslår at samlede utgifter knyttet til å endre riksgrenseskiltene ved ovennevnte grenseoverganger vil utgjøre om lag 200 000 kroner. I tillegg påløper administrative utgifter som inngår i Statens vegvesens ordinære skiltarbeid. Estimater bygger på enhetspriser som er avtalt i driftskontraktene.

Kommunal- og moderniseringsdepartementet mener at dersom det innføres veiledende retningslinjer for offisiell bruk av nasjonsnavnene av den typen som foreslås her, vil relevante offentlige organer kunne dekke eventuelle utgifter innenfor egne budsjetttrammer.

Departementet legger derfor opp til at bruken av nye nasjonsnavn dekkes innenfor eksisterende budsjetttrammer hos de organene som tar i bruk navnene.